

A közoktatási intézmények mai névformái

Az utóbbi három évtizedben iskolarendszerünk átalakulásával párhuzamosan a közoktatási intézmények névformája is módosult. Korábban jól elkülönültek egymástól az oktatás különböző szintjei, az egyes iskolatípusok, ráadásul hivatalos nevük sem volt túlságosan bonyolult: legtöbbször számmal, személynévvel vagy a település nevével egyedítették az iskolákat. Korabeli helyesírási szabályzataink, az 1954-es és az 1984-es is csak egyszerű példákat tartalmaztak: *Vésztői Általános Iskola, Petőfi Sándor Gimnázium, Géza Király Téri Egészségügyi Szakközépiskola*. Az 1999-es Magyar helyesírási szótár az általános iskola bokránban már bővebb példatárral szolgált: *Ceglédi IV. Sz. Általános Iskola, Aga Utcai Általános Iskola, József Attila Általános Iskola, Október 23. Utcai Általános Iskola, Petőfi Sándor Általános Iskola*. A közoktatási intézmények mai névformáit a sokszínűség jellemzi. Az alábbiakban néhány főbb típust ismerhetünk meg. Az elemzés több forrás alapján készült, a kiindulás az „Iskolák listája” 3135 nevet tartalmazó adatbázisa.

1. A 2020-as állapotot tükröző névanyagban már csak kisebb számban vannak olyan alakulatok, amelyek az 1990 előtti hagyományos névszerkezetet mutatják. Ezek lehetnek:

- a településnevet jelzőként tartalmazó névformák, jellemzően általános iskolák, kisebb számban középiskolák (*Rétsági Általános Iskola; Cinkotai Szakközépiskola*);

- városrésznévvel megkülönböztetett intézménynevek (*Avasi Gimnázium; Óbudai Gimnázium*);

- településnévi jelzővel és számmal megkülönböztetett iskolanevek (*Százhalombattai I. Számú Általános Iskola; Budai-örsi I. Számú Általános Iskola*);

- személynévet tartalmazó rövid alakulatok (*Arany János Általános Iskola; Gárdonyi Géza Általános Iskola; Árpád Gimnázium*);

- római számmal megkülönböztetett uralkodó nevével tartalmazó alakulatok (*I. Rákóczi György Gimnázium; II. Géza Gimnázium; III. Béla Szakképző Iskola és Kollégium*).

A jeles személyiségekről elnevezett közoktatási intézmények esetében változás történt. Korábban elsősorban közismert történelmi személyiségek, írók, költők, művészek nevével találkozhattunk (*Ady Endre, Arany János, Kossuth Lajos*), manapság azonban egyre gyakoribb, hogy országosan nem – vagy kevéssé – ismert személy a névadó, aki viszont a szűkebb régió, a település vagy az iskola számára valamilyen szempontból példakép: *Bajza Lenke, Benka Gyula, Bezerédj Amália, Bonifert Domonkos, Dalmady Győző, Dienes Valéria, Huszka Hermína, Kaszap Nagy István, Laschober Mária, Libor Ilona, Návay Lajos*. Öröndetes elmozdulás, hogy a két nem képviselői a korábbi gyakorlathoz képest ma már kiegyensúlyozottabb arányban szerepelnek.

2. Az egyházi iskolák újraindulásával ismét szerepet kaptak az 1948 és 1990 közötti időszakból származó megnevezések: *Árpád-házi Szent Piroška, Szent Bazil, Szent Benedek, Don Bosco, Pádai Szent Antal, Sancta Maria, Rudolph Kolping* szellemiségét és sajátos nevelési módszerét alkalmazva számos intézmény viseli a *Kolping* nevet, pl. *Budapesti Kolping Katolikus Általános Iskola, Gimnázium és Sportgimnázium*.

A különböző egyházak, felekezetek iskolanevei szerkezetüket, nyelvi formájukat tekintve azonosak a nem egyházi (állami, önkormányzati, alapítványi) közoktatási intézmények név alakulataival: *Baár-Madas Református Gimnázium, Általános Iskola és Kollégium; István Király Baptista Általános Iskola; Lauder Javne Zsidó Közösségi Óvoda, Általános Iskola, Középis-*

kola és Zenci Alapfokú Művészeti Iskola; Vajda Péter Evangélikus Gimnázium.

3. A nemzetiségi iskolák vagy nemzetiségi nyelven is oktató intézmények általában terjedelmesebb névalakulatokkal rendelkeznek: *Bolgár Nemzetiségi Nyelvoktató Iskola; Dózsa György Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskola; Gustave Eiffel Francia Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium; Nikola Tesla Szerb Tanítási Nyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Diákotthon; Szlovák Tannyelvű Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium és Kollégium*.

Az oktatás (alap)nyelvét tekintve egy intézményen belül működhet kétféle képzés: egynyelvű (magyar nyelvű) és két tannyelvű képzés is, amit az iskola neve némileg bonyolultabb formában tükröz: *Általános, Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű, Alapfokú Művészetoktatási Iskola és Napközi Otthonos Óvoda*. Előfordul három nyelvi képzési forma: *Újlak Utcai Általános, Német Nemzetiségi és Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Iskola*.

4. Hagyományosan, a kialakult és rögzült szokásjog alapján az iskolanevek megfelelték egyfajta „hivatalos” stílusnak. A korábbi névadási gyakorlathoz képest formabontó típusnak tarthatjuk az ötletes, hangulatos fantázianeveket („vezérszókat”) tartalmazó alakulatokat; érdemes belőlük többet felidézni: *Móra Ferenc Általános Iskola és Micimackó Napköziotthonos Óvoda* (kettős névadás); *Burattino Általános és Szakképző Iskola, Gyermekotthon; Csillagösvény Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola; Haj-Tan Fodrászokat és Kosmetikusokat Oktató Szakképző Iskola; Mustármag Keresztény Óvoda, Általános Iskola és Gimnázium; Nebuló Általános Iskola; Piliscsabai Palánta Általános Iskola; Táltos Tehetség gondozó Általános Iskola, Gimnázium, Szakképző Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény; Tett Szakképző Iskola és Gimnázium*.

5. Az utóbbi évtizedek jelentős szerkezeti változásokat hoztak a közoktatási intézmények életében. Ennek számos oka lehetett: kényszerű átalakulás, átszervezés, összevonás, de sok esetben az alapintézmény képzési szintjének kiterjesztése, akár lefelé, akár felfelé. A többféle képzési formát és szintet magukban foglaló iskolák hivatalos neve tárgyyszerű pontossággal rögzíti mindezeket, és rendkívül hosszú – akár 15–20 szóból álló –, esetenként igen bonyolult alakulatok jöttek létre. Egyes alapító okiratok rögzítik a teljes és a rövid nevet is:

Balázs Győző Református Gimnázium, Egységes Művészeti Szakgimnázium és Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Művészeti Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Iskola (okiratban is rögzített rövid neve: *Balázs Győző Református Gimnázium*);

Gyermekház Általános Iskola, Gimnázium, Kereskedelmi, Vendéglátó, Idegenforgalmi, Informatikai Szakiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (rövid neve: *Gyermekház Iskola*).

Bonyolultabb formával jár a nagyobb intézményeken belüli kisebb egységek pontos megnevezése: *Közös Igazgatású Közoktatási Intézmény Tóth Pál Általános Iskolája, Mosolyvár Óvodája és Bölcsődéje; Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Toldi Lakótelepi Tagiskolája*.

6. Végül csak röviden utalunk arra, hogy további intézménytípusok is elkülöníthetők: alapítványi fenntartású vagy magániskolák, gyakorlóiskolák, valamilyen speciális képzést folytató intézmények vagy a hátrányos helyzet leküzdését elősegítő ún. tanodák. Mindezeket szintén sajátos névszerkezet jellemzi, amelynek alaposabb tanulmányozása az oktatómunkában is hasznosítható névtani, szövegtani, szintaktikai, lexikológiai és helyesírási tanulságokkal jár.

Zimányi Árpád

Források:

www.iskolaklistaja.eu
www.kozossegi.ofi.hu/School/Detail
www.palyaorientacio.munka.hu/kozoktatasiintezmenyek
www.tanodahalozat.hu